

B249201K – MAK/MKJ

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

DOM

Afsagt den 26. juni 2009 af Østre Landsrets 6. afdeling
(landsdommerne Lyngesen, Rosenløv og Anders Munch Jensen (kst.)).

6. afd. nr. B-2492-07:

Erik greve Danneskiold-Samsøe

Christian greve Danneskiold-Samsøe

(advokat Christian Harlang for begge)

mod

1) Civilstyrelsen

(Kammeradvokaten v/advokat, dr.jur. Thorbjørn Sofsrud)

2) Bestyrelsesformand, advokat

Anker Laden-Andersen

3) Næstformand, advokat

Henrik Wedell-Wedellsborg

4) Bestyrelsesmedlem, godsejer

Knud Hjorth Rasmussen

5) Bestyrelsesmedlem, direktør

Teddy Jacobsen

6) Bestyrelsesmedlem, direktør

John Christian Aasted

7) Midlertidig overdirektør, godsejer

Christian Danneskiold Lassen

(advokat Oluf Engell for 2)-7))

Under denne sag, der er anlagt ved Københavns Byret den 21. august 2007 og i medfør af retsplejelovens § 226, stk. 1, henvist til behandling ved landsretten, har sagsøgerne, Erik greve Danneskiold-Samsøe og Christian greve Danneskiold-Samsøe, nedlagt sålydende påstande:

Principalt

De sagsøgte tilpligtes at anerkende følgende:

1. Retten til at udøve den øverste ledelse af Gisselfeld Kloster indehaves af den ifølge arvegangsreglerne berettigede Overdirektør, jf. grundlovens § 73.
2. Industriministeriets dispensationsafslag af 30. januar 1987 er ugyldigt, jf. lov om erhvervsdrivende fonde § 67, stk. 2 og grundlovens § 73.
3. Lovligheden af rettighedsindgreb, der foretages af statsmagten overfor overdirektøren, kan overdirektøren indbringe til pådømmelse ved domstolene.

Subsidiært

1. Sagsøgte 1, Civilstyrelsen, tilpligtes at anerkende, at valget af bestyrelsesmedlemmer for Gisselfeld Kloster i februar 2002 ikke er lovligt, og at sagsøgte 1's afgørelse af 13. juni 2002 dermed er ugyldig.
2. Sagsøgte 2-7 tilpligtes at anerkende, at disse ikke er lovligt valgte bestyrelsesmedlemmer.
3. Sagsøgte 7 tilpligtes at anerkende, at han ikke er lovligt udpeget "midlertidig overdirektør".

Sagsøgte 1, Civilstyrelsen, har efter sin endelige påstand over for sagsøgernes principale påstand 1, 2 og 3 samt subsidiære påstand 1, påstået afvisning, subsidiært frifindelse.

Sagsøgte 2, bestyrelsesformand, advokat Anker Laden-Andersen, sagsøgte 3, næstformand, advokat Henrik Wedell-Wedelsborg, sagsøgte 4, bestyrelsesmedlem, godsejer Knud Hjorth Rasmussen, sagsøgte 5, bestyrelsesmedlem, direktør Teddy Jacobsen, sagsøgte 6, bestyrelsesmedlem, direktør John Christian Aasted og sagsøgte 7, midlertidig overdirektør, godsejer Christian Danneskiold Lassen, har over for sagsøgernes principale påstand 1, 2 og 3 samt subsidiære påstand 2 og 3 påstået afvisning.

Landsretten har truffet bestemmelse om særskilt forhandling, jf. retsplejelovens § 253, af de sagsøgtes afvisningspåstande.

Landsretten har endvidere den 27. marts 2009 bestemt, at Christian greve Danneskiold-Samsøe indkaldes til personligt at give møde ved delhovedforhandlingen den 23., 28, og 29. april 2009, da der efter sagens oplysninger er begrundet tvivl om Christian greve Danneskiold-Samsøes proceshabilitet, og der derfor er grundlag for at imødekomme de sagsøgte anmodning om at indkalde denne sagsøgte til personligt møde ved delhovedforhandlingen for at besvare spørgsmål, jf. retsplejelovens § 302, stk. 1.

Den 7. april 2009 hævede Christian greve Danneskiold-Samsøe sagen for sit vedkommende.

Erik greve Danneskiold-Samsøe har under denne delhovedforhandling over for de sagsøgte afvisningspåstande nedlagt påstand om, at de nedlagte principale påstande 1, 2 og 3 og subsidiære påstande 1, 2 og 3 fremmes til realitetsbehandling.

De sagsøgte har yderligere nedlagt påstand om, at advokat Christian Harlang pålægges at bære de sagsomkostninger, som Christian greve Danneskiold-Samsøe pålægges i denne sag, jf. retsplejelovens § 319.

Advokat Harlang har heroverfor påstået frifindelse.

Sagsfremstilling

Den 3. marts 2000 afsagde Østre Landsret deldom i en sag (B-1181-98) anlagt af Gisselfeld Kloster v/overdirektør Erik greve Danneskiold-Samsøe og overdirektør Erik greve Danneskiold-Samsøe mod 1) Justitsministeriet, Civilretsdirektoratet, 2) Bestyrelsen for Gisselfeld Kloster v/fhv. generalløjtnant Keld Hilligsøe Hillingsø 3) a) fhv. generalløjtnant Keld Hilligsøe Hillingsø, b) godsejer Johan Koed-Jørgensen, c) direktør Bertel Brinck Eliassen, og d) advokat Niels Oluf Kyed.

Af deldommen fremgår bl.a. følgende:

”Påstande:

Sagsøgerne, Gisselfeld Kloster ved overdirektør Erik greve Danneskiold-Samsøe og overdirektør Erik greve Danneskiold-Samsøe, har under deldomsforhandlingen nedlagt sålydende påstande:

1.2. Principalt:

Sagsøgte 1 og 2, Justitsministeriet, Civilretsdirektoratet, og Gisselfeld Klosters bestyrelse, tilpligtes at anerkende, at samtlige bestemmelser om bestyrelse i tillægsgfundats af 14. maj 1993 til den hidtidige fundats for Gisselfeld Kloster med ændringer vedtaget på fondens bestyrelsesmøder den 17. september 1996 og den 6. februar 1997 er ugyldige, hvorefter alene følgende bestemmelser er gyldige:

Præambel

Ad 1) Fondens navn

Ad 2) Fondens stiftere

Ad 3) Fondens hjemstedskommune

Ad 4) Fondens formål, A litra a,b,c,d og e

Ad 4) B 1. linje

Ad 5)-6) Grundkapitalens størrelse ved oprettelsen og hvorledes den er indbetalt, samt hvorvidt fonden i forbindelse med stiftelsen i øvrigt skal overtage andre værdier end kontanter, 1. linje

Ad 7) Eventuelle særlige rettigheder eller fordele, der er tillagt stiftere eller andre, bortset fra sidste led: "- men alene suppleres med nedennævnte under ad 8) anførte regler om bestyrelsesmedlemmer"

Ad 8) h) 2. bortset fra 1. pkt.: "Overdirektørens vederlag godkendes af bestyrelsen", og bortset fra sidste stk.: "Aftale om kompensation træffes mellem overdirektøren og bestyrelsen. I mangel af enighed om kompensationens størrelse afgøres spørgsmålet ved voldgift efter de ovenfor i pkt. f) 4. nævnte regler"

Ad 9) 1. stk.

4.1. Subsidiært:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at alle bestemmelser om prøvelse ved voldgift i tillægsgfundats af 14. maj 1993 til den hidtidige fundats for Gisselfeld Kloster med ændringer vedtaget på fondens bestyrelsesmøder den 17. september 1996 og den 6. februar 1997 er ugyldige, dvs. ad 8) f) 2., sidste led, til og med ad 8) f) 4. samt ad 8) h) 2., sidste stk.

4.2. Mere subsidiært:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at den i tillægsgfundats af 14. maj 1993 med senere ændringer anførte voldgiftsret i sin kompetence til påkendelse af spørgsmål om afsættelse/afskedigelse af den til enhver tid siddende overdirektør for Gisselfeld Kloster er begrænset til at påse, at overdirektøren opfylder arvefølgen i konvention af 26. juni og 16. juli 1725 og erhvervsfondslovens bestemmelser om myndighed og bopæl.

Sagsøgte 1, Justitsministeriet, Civilretsdirektoratet, har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært om frifindelse.

Påstanden om afvisning af sagsøgernes påstande 1.2 og 4.1 støttes på, at sagen ikke er anlagt rettidigt, og at sagsøger 1 ikke har retlig interesse i søgsmålet, da klosteret har fået medhold i alle indgivne ansøgninger. For så vidt angår påstand 4.2 er gjort gældende, at Justitsministeriet ikke har truffet afgørelse om betingelserne for overdirektørens afskedigelse og derfor heller ikke om retsgrundlaget for voldgiften.

Til støtte for påstanden om frifindelse for sagsøgernes påstande 1.2 og 4.1 er anført, at de omhandlede fundatsændringer blev lovligt foretaget og var nødvendige til opfyldelse af erhvervsfondsloven. Frifindelsespåstanden for sagsøgernes påstand 4.2 støttes på, at voldgiftsrettens kompetence hverken ved tillægsgfundatsen eller de senere ændringer er begrænset som anført i sagsøgernes påstand.

Sagsøgte 2, bestyrelsen for Gisselfeld Kloster ved fhv. generalløjtnant K.G.H. Hillingsø, har under deldomsforhandlingen over for såvel sagsøgernes principale påstand som de subsidiære påstande principalt påstået afvisning, subsidiært frifindelse.

Til støtte for afvisningspåstanden er anført, at sagsøgernes påstande er så uklart formuleret, at de ikke kan tages under påkendelse, den i erhvervsfondslovens § 62 anførte frist er oversiddet, og sagen er ikke anlagt mod fonden.

Til støtte for påstanden om frifindelse for sagsøgernes påstand 1.2 er anført, at bestemmelsen om indsættelse af en bestyrelse for Gisselfeld Kloster var lovpligtig og accepteret af overdirektøren. Til støtte for påstanden om frifindelse for sagsøgernes påstande 4.1 og 4.2 er gjort gældende, at tillægsgfundatsens voldgiftsbestemmelse hverken strider mod det oprindelige fundatsgrundlag eller erhvervsfondsloven og i hvert fald er bindende i forholdet mellem greven og fonden.

Endvidere har sagsøgte 2 nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse, for samtlige de af sagsøger 1 nedlagte påstande. Dette begrundes med, at greven på tidspunktet for sagsanlægget ikke var berettiget til på egen hånd og uden bestyrelsens samtykke at anlægge sag på vegne Gisselfeld Kloster, hvorfor sagen for så vidt angår sagsøger 1 i det hele bør afvises i medfør af retsplejelovens § 258.

De sagsøgte har i det hele henvist til hverandres påstande og anbringender.

Over for påstandene om afvisning, subsidiært frifindelse, under henvisning til, at greven ikke kan optræde på vegne Gisselfeld Kloster, har sagsøger 1 principalt nedlagt påstand om frifindelse, subsidiært om frifindelse for tiden.

Der er ikke under deldomsforhandlingen nedlagt påstande overfor de sagsøgte 3a, fhv. generalløjtnant K.G.H. Hillingsø, 3b, godsejer Johan Koed-Jørgensen, 3c, direktør Bertel Brinck ”

...

Landsrettens bemærkninger:

Denne sag er anlagt henholdsvis 1 og 2 år efter fundatsændringernes offentliggørelse, hvilket er efter udløbet af den i lov om erhvervsdrivende fonde § 62, stk. 1, fastsatte frist. I et tilfælde som det foreliggende, hvor der er rejst tvivl om selve gyldigheden af ændringer af vedtægtsbestemmelser med en central placering og betydning, og hvor kravet er rejst af en overdirektør, der indtil ændringernes gennemførelse havde en ganske særlig stilling i fonden, findes reglen i erhvervsfondslovens § 62, stk. 1, ikke med sikkerhed at afskære sagsanlæg, jf. UfR. 1996, 1599 H, ligesom det ikke i det konkrete tilfælde ville have mening at anlægge sagen mod fonden. Det kan endvidere ikke afvises, at fonden har en selvstændig retlig interesse i at få prøvet, hvorvidt Justitsministeriets krav om ændringer i fundatsen var lovmedholdeligt, uanset fonden valgte at efterkomme kravet, idet ledelsesforholdene har afgørende betydning for fonden. De sagsøgte påstande om afvisning af disse grunde tages derfor ikke til følge.

Det lægges til grund som ubestridt, at Gisselfeld Kloster er en fond, der er omfattet af bestemmelserne i lov om erhvervsdrivende fonde.

Efter lovens § 67, stk. 2, skulle erhvervsdrivende fonde med enkelte konkret angivne undtagelser inden den 1. januar 1986 opfylde lovens bestemmelser, herunder vedrørende bestyrelse. Lrs. Rudolf Sand ansøgte på vegne sagsøgerne om dispensation, hvilket blev afslået.

Det forhold, at eksisterende fonde efter lovens § 67, stk. 2, 2. pkt., er undtaget fra forbuddet i § 8, stk. 2, mod at tillægge medlemmer af en bestemt familie (eller bestemte familier) fortrinsret til at indtage en bestemt stilling, medfører, at fundatsbestemmelserne om succession til og vederlag for overdirektørembedet kan opretholdes, men medfører ikke, at Gisselfeld Kloster er undtaget fra lovens krav om, at en fond skal ledes af en bestyrelse.

Det fremgår såvel af tillæggsfundatens indhold som af dens tilblivelseshistorie, at hele hensigten med tillæggsfundatsen var at efterkomme Justitsministeriets krav om, at Gisselfeld Kloster skulle opfylde lovens bestemmelser om en bestyrelse som øverste ansvarlige ledelse. Der er derfor intet grundlag for at antage, at ministeriet ved at godkende tillæggsfundatsen skulle have dispenseret fra lovens krav om en bestyrelse eller have tilladt, at bestyrelsen for Gisselfeld Kloster havde en anden - trinlavere - karakter end andre fondsbestyrelser. Det findes således ikke godtgjort, at Justitsministeriet direkte eller indirekte over for sagsøgerne har dispenseret fra kravet om bestyrelsesledelse. Ministeriet findes endvidere ikke at have givet overdirektøren, der i hele forløbet har været repræsenteret af advokat, grund til at antage, at dispensation var givet, eller at undtagelse fra reglen om bestyrelsens myndighed var accepteret.

Uanset at erhvervsfondsloven medførte en indskrænkning af overdirektørens kompetence og derved var i strid med de ældre fundatser, var fonden pligtig at opfylde lovens krav, da der ikke var givet dispensation. Gisselfeld Kloster er - som enhver anden - underlagt gældende love. I det omfang klosterets fundatsgrundlag strider mod en lov, må fundatsgrundlaget vige for loven. Der er ikke

påvist noget holdepunkt for, at fundatsgrundlaget skulle stå over eller have en højere gyldighed end gældende lov, hvorved bemærkes, at erhvervsfondslovens forhold til grundloven ikke har været til påkendelse under denne deldomsforhandling.

Tillæggsfundatsen af 1993 blev oprettet af Erik greve Danneskiold-Samsøe, der på det tidspunkt var enebestemmende i fonden Gisselfeld Kloster, mens de senere ændringer af tillæggsfundatsen foretoges af fondens bestyrelse. Der er ikke oplyst ved oprettelsen af disse dokumenter at være sket formelle fejl, som kan begrunde deres hele eller delvise tilsidesættelse. Ændringerne må anses foretaget i overensstemmelse med erhvervsfondsloven, og bestemmelserne i tillæggsfundatsen af 1993 gik ikke ud over, hvad der måtte anses påkrævet til opfyldelse af loven. Tillæggsfundatsen må derfor anses gyldig, uanset den medførte begrænsninger af overdirektørens kompetence i det omfang, det var nødvendigt for at opfylde lovens krav.

Det bemærkes hertil, at lovens krav om bestyrelse ikke er i strid med Christian Gyldenløves testamentariske bestemmelser om Gisselfeld Kloster. Testamenterne indeholder kun få bestemmelser om klosterets forvaltning, der blev fastlagt ved en senere konvention og tillæg, og de af erhvervsfondsloven afstedkomne ændringer af fundatsen vedrører primært fondens forvaltning.

Da indsættelsen af en bestyrelse efter det foran anførte var gyldig, kunne greven ikke uden bestyrelsens samtykke anlægge retssag på vegne Gisselfeld Kloster. Samtlige de af sagsøger 1 under denne sag nedlagte påstande afvises derfor. Efter indholdet af sagsøgernes påstand 1.1 findes der ikke grund til at lade afgørelsen afvente behandlingen af denne påstand.

Landsretten finder ikke grundlag for at tilsidesætte bestemmelserne om voldgift i tillæggsfundatsen af 1993. Det må lægges til grund, at bestemmelserne var indsat efter overdirektørens ønske, og der ses ikke påvist grundlag for, at fondsmyndigheden ikke i stedet for den almindelige domstolsprøvelse i et konkret tilfælde som det foreliggende skulle kunne underkaste sig voldgiftsprøvelse.

Justitsministeriet har ikke fastsat betingelserne for bestyrelsens afskedigelse af overdirektøren eller retsgrundlaget for voldgiftsretten. Hverken erhvervsfondsloven eller fundatserne begrænser voldgiftsrettens kompetence som anført i sagsøgernes påstand 4.2.

Herefter frifindes de sagsøgte for de påstande, der af sagsøger 2 er nedlagt under denne deldomsforhandling.

...”

Den 8. januar 2002 afsagde Østre Landsret dom i hovedsagen.

Af dommen fremgår følgende bl.a.:

”PÅSTANDE:

Sagsøger har nedlagt følgende principale påstand:

Påstand 1.1:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at følgende bestemmelser vedrørende Gisselfeld Kloster er gyldige i deres helhed og i det hele har forrang for tillægsfundats af 14. maj 1993 med senere ændringer:

Convention af 26. juni og 16. juli 1725 samt Gyldenløves Testamenter af 19. september 1701 og 18. september 1702.

...

(....)

(Bilag 1, side 8, punkt) 2. (...)

Directionen over Closteret og dets Betientere bliver altid og ævindeligt ved den ældste af Familien, saa længe bemeldte ældste eller nogen af dens Arvinger til ere, og skal Betienterne alle samtligen af ingen anden dependere, end alleene af den som Ober-Directionen fører og forstaaer.

Hvilken Ober-Direction først tilfalder mig CHRISTIAN Greve af Danneschiold-Samsøe og alle mine Arvinger, og det saaledes, at jeg og de efter mig skal have Magt at gouvernere, dirigere og foranstalte alle Ting ved Gisselfeldt Closter,

...

Og til den Ende have vi tvende, nemlig: Jeg FRIEDERICH Greve af Danneschiold-Samsøe, og jeg FREDERICA LOVISA Hertuginde til Schleswig-Holstein og Sunderborg for os, vore Arvinger og Efterkommere fra denne Dag af overdraget og overleveret, som vi og hermed overdrage og overlevere til vores kiere Broder, Herr CHRISTIAN, Greve af Danneschiold-Samsøe, og hans Arvinger, saalænge nogen af dennem til ere, som ældste af Familien, fuldkommen Magt og Myndighed at beskikke og forordne alle Ting ved Closterets samt Fundatzens Indrettelse og Ober-Directionen derover at føre og forstaae, det være sig i hvad Tilfælde det være vil, og under hvad Navn nævnes kand, (.....) alle samtlige Closterets Betientere fra den høyeste til den laveste, være sig Inspecteur over Godset, Forvalter, Skov-Rider og saa fremdeles, at beskikke og forordne, hvilke Officia han allesammen skal have Magt, naar han det behager, og for got befinder, at bortgive, og Bestallinger derpaa alleene at udstæde, uden nogen Indsigelse eller Forfang i alle optænkelige Maader, som enten optænkte ere, eller herefter maatte optænkt vorde;

(.....)

Dersom og nogen af vore Arvinger og Efterkommere, som Ober-Directionen tilkommer at føre, skulle findes at ville overtræde Testamenterne, eller noget

af Stiftelserne forandre, eller anderleedes forordne, da skal de andre da levende Arvinger være forbundne paa deres Samvittighed at sætte sig derimod, og de forhen gjorde Foranstaltninger paa beste Maade foranstalte, forsvare og hantheve, og bør den da, som Ober-Directionen i hænde haver, enten at følge de Stiftelser, Anordninger og Anstalter, som af Forfædrene hannem ere foreskrevne, eller og han bør, naar det lovlig overbeviises hannem at have violeret noget af alt det, som i Testamenterne og denne Pact findes indført, at erstatte Skaden, og desforuden have tabt sin Rettighed til Ober-Directionen, som i den Fald tilfalder næste Arving. Over alt skal Ober-Directeurens Arvinger altid være forbundne at gjøre fuldkommen og nøyagtig Rigtighed og Regnskab for alle Closterets Midler og Indkomster til næste Successorem, paa det Ober-Directeuren ikke skal føre Directionen anderleedes, end som han tænker til at forsvare.

(.....)

Sagsøger har endvidere nedlagt subsidiaære påstande:

...

Sagsøgers påstand 2.1.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at den til enhver tid siddende overdirektør for Gisselfeld Kloster er født formand for bestyrelsen.

Sagsøgers påstand 2.2.:

Alternativt

at sagsøgte 1 tilpligtes at anerkende, at Gisselfeld Kloster har krav på dispensation i henhold til erhvervsfondslovens § 12, stk. 3, således at den til enhver tid siddende overdirektør for Gisselfeld Kloster tillige kan beklæde posten som bestyrelsesformand for Gisselfeld Kloster.

Sagsøgers påstand 2.3.:

Alternativt

at sagsøgte 1's afgørelse af 7. april 1998 om tilbagekaldelse af dispensation i henhold til erhvervsfondslovens § 12, stk. 3, 2. pkt., er ugyldig og hjemvises til fornyet behandling hos sagsøgte 1.

Sagsøgers påstand 3.1.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 2 i sin kompetence til at afskedige den til enhver tid siddende overdirektør for Gisselfeld Kloster er begrænset til at påse, at den nye overdirektør opfylder arvefølgen i convention af 26. juni og 16. juli 1725 og erhvervsfondslovens regler om myndighed og bopæl.

Sagsøgers påstand 3.2.:

Sagsøgte 2 tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 2's beslutning om at suspendere Erik greve Danneskiold-Samsøe som overdirektør, meddelt ved skrivelse af 6. november 1997, er ugyldig.

Sagsøgers påstand 5.1:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at forretningsorden af 10. juli 1996 for bestyrelsen for Gisselfeld Kloster er ugyldig i sin helhed.

Sagsøgers - mere subsidiære - påstand 5.2.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at følgende bestemmelser i forretningsorden af 10. juli 1996 for bestyrelsen for Gisselfeld Kloster er ugyldige:

"§ 10.

Kompetencefordeling

(...)

10.2. Bestyrelsen ansætter og afskediger Klosterets godsforvalter og afdelingsledere.

10.3. Bestyrelsen kan, når den finder det påkrævet, give retningslinier og anvisninger, som overdirektøren er forpligtet til at følge ved sin varetagelse af den daglige ledelse af Klosteret.

10.4. Bestyrelsen fører tilsyn med overdirektørens ledelse af Klosterets daglige drift og påser, at den udføres forsvarligt og i overensstemmelse med Klosterets fundats, de af bestyrelsen givne anvisninger, jf. 10.3., samt i overensstemmelse med lov om erhvervsdrivende fonde og andre love, hvis bestemmelser har betydning for Klosteret.

§ 11.

Usædvanlige forhold

11.1. Bestyrelsen behandler og træffer afgørelse i alle sager, der efter Klosters forhold er af usædvanlig art eller størrelse."

Sagsøgers påstand 6.1.:

De sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 3a, 3b, 3c og 3d skal udtræde af bestyrelsen for Gisselfeld Kloster.

Sagsøgers - mere subsidiære - påstand 6.2.:

Sagsøgte 1 tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 1's afgørelse af 7. april 1998 om ikke at afsætte sagsøgte 3a, 3b, 3c og 3d som bestyrelsesmedlemmer er ugyldig og hjemvises til fornyet behandling hos sagsøgte 1.

Sagsøgers - mest subsidiære - påstand 6.3.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 3b er uberettiget til at varetage den daglige ledelse af klosteret.

Sagsøgers påstand 7:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at oversigt over de vederlag, der medfølger stillingen som overdirektør på Gisselfeld Kloster, udarbejdet ved bestyrelsesmødet den 5. september 1997, er uforbindende for sagsøgeren.

Sagsøgers påstand 8.1.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at offentlig adgang til sagsøgers bolig på Gisselfeld Slot alene kan finde sted i overensstemmelse med erklæring, afgivet til sagsøgte 1 af sagsøger og sagsøgte 2 den 7. maj 1996, og i øvrigt kun efter aftale med sagsøger.

Sagsøgers påstand 8.2.:

Sagsøgte 1 og 2 tilpligtes at anerkende, at sagsøgte 2's vedtagelse af 5. september 1997 om offentlig adgang til sagsøgers bolig på Gisselfeld Slot i juli 1998 er ugyldig.

Sagsøgte 1, Justitsministeriet og Civilretsdirektoratet, har over for sagsøgers påstand 1.1. nedlagt principal påstand om afvisning, subsidiært frifindelse.

Sagsøgte 1 har over for påstandene 2.1., 2.2. og 2.3. nedlagt påstand om frifindelse.

Sagsøgte 1 har over for påstand 3.1. og påstandene 5.1. og 5.2. nedlagt påstand principalt om afvisning, subsidiært frifindelse.

Over for påstand 6.1. og 6.2. har sagsøgte 1 nedlagt påstand om frifindelse.

Sagsøgte 1 har over for påstandene 6.3., 7, 8.1. og 8.2. nedlagt principal påstand om afvisning, subsidiært frifindelse.

Sagsøgte 2, Bestyrelsen for Gisselfeld Kloster ved fhv. generaløjtnant K. G. H. Hillingsø, har over for sagsøgers påstand 1.1. nedlagt påstand principalt om afvisning, subsidiært om frifindelse.

Sagsøgte 2 har over for påstand 2.1. nedlagt påstand om frifindelse.

Over for sagsøgers påstand 3.1. har sagsøgte 2 har nedlagt principal påstand om afvisning. Subsidiært påstår sagsøgte frifindelse.

Sagsøgte 2 har over for sagsøgers påstand 3.2., 5.1., 5.2. og 6.1. nedlagt påstand om frifindelse.

Sagsøgte 2 har over for sagsøgers påstande 6.3., 7, 8.1. og 8.2. nedlagt principal påstand om afvisning. Subsidiært påstås frifindelse.

Sagsøgte 3 a-d, fhv. generaløjtnant K. G. H. Hillingsø, godsejer Johan Koed-Jørgensen, direktør Bertel Brinck-Eliassen og advokat Niels Oluf Kyed har over for sagsøgers påstand 6.1. nedlagt påstand om frifindelse.

....

...

Sagsøger har til støtte for påstand 1.1. gjort gældende, at sagsøgte 1 med godkendelsen af tillægsgfundats af 14. maj 1993 meddelte sagsøger dispensation fra erhvervsfondslovens regler om ledelsens indretning, jf. erhvervsfondslovens § 67, stk. 2, 1. pkt. Endvidere er overdirektørembedet, der er fastsat af stifterne, ved erhvervsfondslovens § 67, stk. 2, jf. § 8, udtrykkeligt holdt ude fra den ordning, som ifølge erhvervsfondslovens § 8 fra lovens ikrafttræden er gældende for nystiftede fonde, hvorefter sådanne embeder ikke fremtidigt kan oprettes. Følgelig vil det være i strid med erhvervsfondsloven, såfremt den kompetence, de andre rettigheder og de pligter, der er indeholdt i embedet, tilside-sættes som sket i nærværende sag ved de sagsøgte dispositioner.

Sagsøgte 1 har med bindende virkning for sig og de øvrige sagsøgte bekræftet den retstilstand, som er beskrevet i ovenstående anbringender.

Bestemmelser om bestyrelsens kompetence, der strider mod de bestemmelser, som er fastsat af klosterets stiftere om overdirektørens kompetence, andre rettigheder og forpligtelser, må derfor vige for de oprindelige bestemmelser. Det følger heraf, at ændringen af tillægsgfundatsens tegningsregel, som blev vedtaget på bestyrelsesmødet den 6. februar 1997, er i strid med overdirektørembedets kompetence, andre rettigheder og forpligtelser og endvidere med de materielle regler for fundatsændringer. Den ændrede tegningsregel er derfor ugyldig.

Endvidere har sagsøger gjort gældende,

at de i påstanden beskrevne rettigheder er ejendomsrettigheder, der er omfattet af grundlovens § 73,

at afståelse af samtlige eller dele af disse rettigheder følgelig kun kan ske ved ekspropriation,

at der hverken i grundloven eller ved lov foreligger hjemmel til ekspropriation,

at der følgelig ikke foreligger gyldig ekspropriation, og

at de i påstanden beskrevne rettigheder er ejendomsrettigheder, der er omfattet af beskyttelsen i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 14 og af artikel 1, stk. 1, i Tillæggsprotokol af 20. marts 1952 (protokol nr. 1).

Sagsøger har til støtte for påstandene 2.1, 2.2. og 2.3. gjort gældende, at det følger af testamenterne af 1701 og 1702 samt konventionen af 1725, at overdi-

rektøren, i kraft af sin ganske særlige, omnipotente stilling har krav på at beklæde hvervet som bestyrelsesformand i det omfang retten måtte komme frem til, at der ved sagsøger 1 skal være en bestyrelse.

Til støtte for de nævnte påstande har sagsøger endvidere anført de samme anbringender om grundlovens § 73 som ovenfor nævnt ad påstand 1.1.

...

Landsrettens bemærkninger:

Uanset det, der er anført af de sagsøgte om, at sagsøgers påstande 1.1., 3.1., 6.3., 7, 8.1. og 8.2. er uklart og ubestemt formulerede, finder landsretten efter omstændighederne, at disse påstande kan tages under påkendelse.

Ad sagsøgers påstand 1.1.:

De sagsøgte har nedlagt påstand om, at sagsøgers påstand 1.1. afvises, fordi der ved landsrettens deldom af 3. marts 2000 er taget stilling til realiteten i påstand 1.1.

Landsretten finder, at det forhold, at der under deldomsforhandlingen med hensyn til påstand 1.2. er taget stilling til en række af sagsøgers anbringender, ikke bør afskære sagsøger fra at få påkendt disse anbringender til støtte for påstand 1.1. Det bemærkes herved, at denne påstand, der ikke er påkendt ved deldommen, også skal forstås i sammenhæng med de anbringender, som samtidig er anført af sagsøger vedrørende forholdet til grundlovens § 73.

De af sagsøgerens anbringender, som ikke angår grundlovens § 73, drejer sig om dispensation fra erhvervsfondslovens regler om bestyrelse for en fond, om, at overdirektøreembedet på Gisselfeld i medfør af denne lovs § 67, stk. 2, jf. § 8, stk. 2, i realiteten er undtaget fra lovens krav om en bestyrelse, om, at bestemmelserne om bestyrelsens kompetence, rettigheder og forpligtelser må vige for Christian Gyldenløves testamenter fra 1701 og 1702 og Gyldenløves arvingers konvention af 25. juni og 16. juli 1725, og om ugyldighed af tegningsreglen i tillægsfundatsen vedtaget på bestyrelsesmøde den 6. februar 1997.

Ved landsrettens nævnte dom af 3. marts 2000 er der taget stilling til de pågældende anbringender i forhold til sagsøgers påstand 1.2., jf. herved dommens side 2-3 og 30-32 med gengivelse af sagsøgers påstand og anbringender og rettens stillingtagen side 38-40. Dommens stillingtagen til disse anbringender lægges til grund ved landsrettens afgørelse vedrørende påstand 1.1.

Som det fremgår af deldommen, side 39, er der i denne ikke taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelser i erhvervsfondsloven strider imod grundlovens § 73. De anbringender til støtte for sagsøgers påstand 1.1., der angår dette spørgsmål, foreligger derfor til påkendelse nu.

Gisselfeld Kloster er en stiftelse eller en fond. Christian Gyldenløves testamenter fra 1701 og 1702 indeholder ikke nærmere bestemmelser om styrelsen af klosteret (fonden) og heller ikke bestemmelser, der giver mulighed for, at testators arvinger kan udøve en ejers råden over klosteret.

Ifølge konvention oprettet 1725 af Gyldenløves børn - og således ikke af stifteren selv - har "den ældste af familien" retten til at bestride en stilling som overdirektør for klosteret. Ifølge konventionen indebærer dette blandt andet, at overdirektøren har "Magt at gouvernere, dirigere og foranstalte alle ting ved Gissenfeldt Closter, som det gavnlig og nyttelig eragtes efter fundatsen". Overdirektøren skal endvidere have "fuldkommen Magt og Myndighed at beskikke og forordne alle Ting ved Closterets samt Fundatzens Indrettelse og over-Direktionen derover at føre og forstaa". Han kan også for "alle samtlige Closterets Betientere fra den høyeste til den laveste, være sig Inspecteur over Godset, Forvalter, Skov-Rider og saa fremdeeles, beskikke og forordne, hvilke Officia han allesammen skal have Magt, når han det behager, og for got befinder, at bortgive, og Bestallinger derpaa alleene at udstæde ...". Heller ikke disse bestemmelser i arvingernes konvention fra 1725 fastlægger, at overdirektøren har en ejers råden over klosteret.

Sagsøger har således ikke en ejers råden over klosteret, hverken med hensyn til muligheden for at råde i levende live eller for at testere. Bestemmelserne om overdirektørstillingen fastslår alene en ret for de pågældende efterkommere i familien til at beklæde stillingen som overdirektør og som sådan præstere et arbejde, for hvilket overdirektøren skulle modtage en række ydelser som vederlag. Hertil kommer, at han ifølge bestemmelser i 1725-konventionen skal kunne afsættes i tilfælde af misbrug efter påtale af repræsentanter for familien.

Erhvervsfondslovens regulering af ledelsesforholdene i fonden er en generel regulering, der gælder for al erhvervsvirksomhed, der udøves af fonde. Ved tilblivelsen af fondslovgivningen lå det således klart, at den foreslåede regulering ville omfatte en lang række fonde - i betænkning nr. 970/1982 om fonde blev det anslået, at der fandtes 5.000 fonde med offentligt stadfæstede fundatser her i landet, og Gisselfeld Kloster er i øvrigt nævnt i betænkningen som et blandt mange eksisterende klostre (betænkningens side 17 og 29).

Der er ikke holdepunkter for at antage, at den regulering, der skete ved erhvervsfondsloven, er båret af usaglige hensyn. Endvidere indebærer den ændring af ledelsesforholdene, der følger af reguleringen ved erhvervsfondsloven - herunder med indsættelse af en bestyrelse som øverste ledelsesorgan for erhvervsdrivende fonde - kun en påvirkning af begrænset intensitet for de berørte, herunder sagsøger, set i relation til grundlovens § 73. Det bemærkes herved, at hverken erhvervsfondsloven eller 1993- eller 1997-tillægsfundatserne i sig selv indebærer et indgreb i sagsøgers ret til at beklæde stillingen som overdirektør og oppebære et rimeligt arbejdsvederlag herfor - herunder med vederlag, som svarer til lønnen for offentligt ansatte i lønramme 40 og derudover omfatter forskellige yderligere tillæg.

På den nævnte baggrund finder landsretten, at gennemførelsen af erhvervsfondslovens regulering, således som den er kommet til udtryk i bestemmelserne i 1993- og 1997-fundatstillæggene, ikke over for sagsøger har karakter af et ekspropriativt indgreb i en formueret eller ejendomsret, der er omfattet af grundlovens § 73.

Som følge af det anførte finder landsretten heller ikke, at myndighedernes godkendelse af 1993-fundatstillægget og 1997-ændringen heraf, foretaget af besty-

relsen, kan anses som en krænkelse af de af sagsøger påberåbte rettigheder ifølge Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og 1. Tillægsprotokol af 20. marts 1952.

På den anførte baggrund frifindes de sagsøgte for sagsøgers påstand 1.1.

Ad påstandene 2.1. og 2.2.

Det følger af erhvervsfondslovens § 12, stk. 3, at den til enhver tid siddende overdirektør kun kan være formand for bestyrelsen med fondsmyndighedens samtykke. Og loven indeholder ingen hjemmel til, at fondsmyndigheden generelt kan dispensere fra samtykkekravet.

Heller ikke efter den gældende fundats, punkt ad 8), litra e, er den til enhver tid siddende overdirektør født formand for bestyrelsen. Efter det anførte i dommen af 3. marts 2000 er der som ovenfor nævnt taget stilling til, at denne bestemmelse i tillægsfundatsen må anses som gyldig. Af de grunde, der er nævnt ovenfor ad påstand 1.1., kan bestemmelsen i tillægsfundatsen heller ikke anses for at være i strid med grundlovens § 73.

På denne baggrund må der gives de sagsøgte 1 og 2 medhold i påstanden om frifindelse for påstand 2.1. og sagsøgte 1 medhold i påstanden om frifindelse for påstand 2.2.

Ad påstand 2.3.

Efter bevisførelsen, herunder de afgivne vidneforklaringer om arbejdet i bestyrelsen i perioden indtil foråret 1998, lægger landsretten til grund, at bestyrelsesarbejdet på grund af tvist mellem sagsøger og de øvrige bestyrelsesmedlemmer var lammet, og at dette væsentligt skadede Gisselfelds drift. Således var samarbejdet i bestyrelsen så dårligt fungerende, at overdirektøren ikke ønskede at underskrive referater og andre dokumenter, og at der var tvist om mødeindkaldelser og om, hvilke dagsordenspunkter der skulle behandles på bestyrelsesmøder. Endelig medførte uoverensstemmelserne mellem sagsøger og de øvrige bestyrelsesmedlemmer, at der opstod grundlæggende tvivl om arbejdsvilkårene hos de ansatte, som sammen med overdirektøren skulle stå for styringen af den daglige drift. Herunder blev godsforvalterens ansættelsesforhold umuliggjort i en sådan grad, at det førte til, at han fratrådte sin stilling. Det må efter en samlet vurdering antages, at de nævnte samarbejdsvanskeligheder i det væsentlige var foranlediget af sagsøgerens adfærd.

Den begrundelse, som sagsøgte 1 har givet i skrivelse af 7. april 1998 for at tilbagekalde samtykket til, at sagsøger var formand for klosterets bestyrelse, må endvidere anses for at opfylde kravene til begrundelse af en forvaltningsafgørelse.

Af de grunde, der er nævnt ovenfor ad påstand 1.1., kan den nævnte bestemmelse i erhvervsfondslovens § 12, stk. 3, om krav om fondsmyndighedens samtykke til, at overdirektøren er formand for bestyrelsen, heller ikke anses for at være i strid med grundlovens § 73.

På denne baggrund frifindes sagsøgte 1 for sagsøgers påstand 2.3.

Ad påstandene 3.1. og 3.2.:

Det må anses for forudsat i både erhvervsfundslovens § 12, sammenholdt med § 25, og 1993-tillæggsfundatsen, punkt ad 8, litra f, afsnit 2-4, at bestyrelsen har kompetence til at afskedige overdirektøren, der i øvrigt heller ikke ifølge fundatsgrundlaget forud for tillæggsfundatsen af 1993 var uafsættelig. Hverken loven eller den gældende fundats begrænser bestyrelsens kompetence som anført i sagsøgers påstand 3.1.

1993-tillæggsfundatsen indeholder i punkt ad 8), litra f, afsnit 2-4, bestemmelser om voldgiftsbehandling af tvister om afsættelse af overdirektøren. Ifølge tillæggsfundatsen, punkt ad 8), litra f, afsnit 4, skal voldgiftsrettens afgørelse bestå i "godkendelse eller underkendelse af fondsmyndighedens henholdsvis bestyrelsens beslutning om afsættelse af den siddende overdirektør som overdirektør eller bestyrelsesmedlem".

Som følge af bestemmelserne om voldgift kan landsretten ikke tage stilling til spørgsmålet om gyldigheden af bestyrelsens beslutning, men tager på grundlag af påstandene 3.1. og 3.2. og de anbringender, der er anført til støtte herfor, alene stilling til, om bestyrelsen har en kompetence til at træffe afgørelse om suspension af sagsøger som overdirektør.

Landsretten finder efter det, der er anført ovenfor, at bestyrelsen har kompetence til at træffe bestemmelse om at afsætte overdirektøren, herunder træffe beslutning om suspension, men således at spørgsmål om gyldigheden af disse dispositioner henhører under voldgift.

Landsretten lægger til grund, at sagsøgte 1 i skrivelserne af 13. november 1997 og af 18. november 1997 ikke har truffet afgørelse om de materielle betingelser for, at bestyrelsen lovligt kan afskedige en overdirektør, og at denne sagsøgte ikke har udtalt sig om de materielle betingelser for, at afskedigelse kan ske.

Herefter frifindes sagsøgte 1 for påstand 3.1., og sagsøgte 2 frifindes for påstandene 3.1 og 3.2.

Ad påstandene 5.1. og 5.2.:

Klosterets forretningsorden er underskrevet af både sagsøger og de øvrige medlemmer af bestyrelsen. Landsretten lægger efter bevisførelsen til grund, at dette skete som led i forhandlinger gennem nogen tid i bestyrelsen, og at sagsøger, der havde haft betænkeligheder forinden, tiltrådte forretningsordenen, efter at der i overensstemmelse med hans ønske var blevet indføjet et vilkår om, at forretningsordenen skulle bortfalde og en ny udarbejdes, hvis 4/5 af bestyrelsen fratrådte.

Endvidere må forretningsordenen anses for gyldigt vedtaget inden for rammerne af erhvervsfundsloven og den gældende fundats, punkt ad 8, litra a. Forretningsordenen kan ikke anses for at stride imod erhvervsfundslovens § 67, stk. 2, jf. § 8.

Det lægges efter bevisførelsen til grund, at sagsøgte 1 som fondsmyndighed ikke har godkendt forretningsordenen. Der kan herved henvises til det, der er

anført i sagsøgte 1's skrivelse af 13. november 1997, hvorefter Civilretsdirektoratet ikke har fundet at burde udtale sig om de enkelte dele af fondens forretningsorden.

Herefter frifindes de sagsøgte 1 og 2 for sagsøgers påstande 5.1. og 5.2.

Ad påstandene 6.1. og 6.2.:

Sagsøger har under domsforhandlingen taget bekræftende til genmæle over for den frifindelsespåstand, der er nedlagt af sagsøgte 3d, advokat Niels Oluf Kyed.

Denne sagsøgte frifindes derfor for påstand 6.1.

Sagsøgte 1 må ved skrivelse af 7. april 1998 anses for inden for erhvervsfondslovens rammer at have truffet lovlige afgørelse om, at der ikke var grundlag for at afsætte de øvrige sagsøgte medlemmer af bestyrelsen. Landsretten finder ikke holdepunkter for at antage, at sagsøgte 1's beslutning er båret af usaglige hensyn.

Efter bevisførelsen finder landsretten heller intet grundlag for at antage, at de øvrige bestyrelsesmedlemmer har vist sig uegnede, eller at de har gjort sig skyldige i handlinger, der gør dem uværdige til fortsat at være medlemmer af bestyrelsen, jf. erhvervsfondslovens § 15, jf. § 14, stk. 3 og 4.

Landsretten henviser i øvrigt til det, der er antaget ovenfor ad påstand 2.3., og hvor det er lagt til grund, at samarbejdsvanskelighederne i bestyrelsen i det væsentlige var foranlediget af sagsøgerens adfærd.

Der er derfor hverken grundlag for at anse sagsøgte 1's beslutning for ugyldig eller for at give sagsøger medhold i påstanden om, at de sagsøgte skal udtræde af bestyrelsen.

Således frifindes sagsøgte 1 for påstandene 6.1. og 6.2. og sagsøgte 2 og 3 a-c frifindes for påstand 6.1.

Ad påstand 6.3.:

Landsretten lægger til grund, at bestyrelsen har henlagt beslutninger om den forretningsmæssige drift af klosteret, herunder med hensyn til salg af korn, til bestyrelsesmedlemmet Johan Koed-Jørgensen, der var særlig sagkyndig på landbrugsområdet. Landsretten finder ikke, at denne ordning, hvorefter disse anliggender er henlagt til Johan Koed-Jørgensen, strider imod erhvervsfondslovens § 25 eller fundatsens punkt ad 8), litra a.

Landsretten lægger endvidere til grund, at sagsøgte 1 ikke har truffet afgørelse om spørgsmål om sagsøgte 3b, Johan Koed-Jørgensens varetagelse af opgaver i relation til driften af Gisselfeld Kloster.

På denne baggrund frifindes sagsøgte 1 og 2 for sagsøgers påstand 6.3.

Ad påstand 7:

Efter erhvervsfondsloven og efter tillægsgfundatsens afsnit ad 8), litra h, afsnit 2, har bestyrelsen kompetence til at godkende overdirektørens vederlag. Landsretten finder det ikke godtgjort, at bestyrelsen ved at træffe bestemmelse om vederlag til overdirektøren som sket har handlet uden for rammerne af den kompetence, der er tillagt bestyrelsen.

Landsretten lægger til grund, at sagsøgte 1 ikke har truffet afgørelse angående den oversigt over vederlag knyttet til overdirektørstillingen, der er vedtaget af bestyrelsen den 5. september 1997.

Derfor frifindes sagsøgte 1 og 2 for påstand 7.

Ad påstand 8.1. og 8.2.:

Den ovenfor citerede erklæring, som sagsøger har underskrevet den 7. maj 1996 om offentlighedens adgang til slottet og parken, indeholder ikke bestemmelser om, at offentligheden skal have adgang til sagsøgers private bolig på slottet.

Sagsøger har under bevisførelsen redegjort for, at det kun er en mindre del af slottet, der anvendes som bolig for ham.

Det fremgår af den ovenfor citerede skrivelse af 9. juni 1993 fra Justitsministeriet til sagsøgers daværende advokat, Steen E. Christensen, vedrørende en erklæring om offentlighedens adgang til Gisselfeld, at afgivelse af en sådan erklæring var en betingelse for myndighedernes godkendelse af, at det kunne indgå som en del af fondens formål at eje, drive og bevare Gisselfeld Klosters ejendomme. Også i overensstemmelse med erklæringens ordlyd og det, der i øvrigt er oplyst om erklæringens tilblivelseshistorie, må det antages, at erklæringen af 7. maj 1996 ikke havde til formål at begrænse offentlighedens adgang til Gisselfeld, men derimod at sikre, at offentlighedens adgang til Gisselfeld i hvert fald ikke fik et mindre omfang end tidligere.

Der er efter bevisførelsen intet grundlag for at antage, at ordningen har haft for øje, at der dermed skulle gives adgang til den mindre del af slottet, der udgør sagsøgers private bolig.

Der er efter bevisførelsen heller ikke grundlag for at antage, at bestyrelsen den 5. september 1997 har truffet beslutning om adgang for offentligheden til sagsøgers bolig på Gisselfeld, eller at bestyrelsen skulle ønske at fremme et sådant initiativ.

Landsretten lægger herudover til grund, at sagsøgte 1 ikke har truffet afgørelse angående offentlighedens adgang til sagsøgers bolig.

På den anførte baggrund frifindes sagsøgte 1 og 2 for påstandene 8.1. og 8.2.

...”

Erik greve Danneskiold-Samsøe ankede dommene af 3. marts 2000 og 8. januar 2002 til Højesteret.

På et bestyrelsesmøde den 11. februar 2002 fratrådte den daværende bestyrelse for Gisselfeld Kloster, og i stedet indtrådte sagsøgte 2-7 i bestyrelsen. Den nye bestyrelse besluttede samtidig at udpege Christian Danneskiold Lassen til midlertidig overdirektør.

Advokat Christian Harlang indbragte for Erik greve Danneskiold-Samsøe spørgsmålet om lovligheden af den nye bestyrelse og bestyrelsens udpegning af en midlertidig overdirektør for Civilretsdirektoratet. Af Civilretsdirektoratets brev af 13. juni 2002 til advokat Harlang fremgår bl.a.:

”Civilretsdirektoratets afgørelse:

Det fremgår af sagen, at bestyrelsen for Gisselfeld Kloster suspendede Deres klient Erik greve Danneskiold-Samsøe fra stillingen som overdirektør for klosteret den 6. november 1997 og afsatte ham den 20. juli 1998. Det fremgår ikke af bestyrelsens afgørelse om at afsætte Deres klient fra stillingen som overdirektør, at afsættelsen ikke skulle omfatte retten til at foreslå suppleanter til bestyrelsen.

Den 27. maj 1999 traf Civilretsdirektoratet som fondsmyndighed afgørelse om at afsætte Erik greve Danneskiold-Samsøe som medlem af klosterets bestyrelse.

Ifølge tillægsfundatsen for Gisselfeld Kloster skal bl.a. bestyrelsens beslutning om at afsætte en overdirektør indbringes for voldgift, idet voldgiftsretten træffer den endelige og for alle sagens parter bindende afgørelse om godkendelse eller underkendelse af bestyrelsens beslutning om afsættelse af den siddende overdirektør.

Voldgiftforhandlingen har endnu ikke fundet sted, idet den er udsat, indtil Højesteret har truffet endelig afgørelse i den af Deres klient den 16. april 1998 anlagte retssag. Det er ikke oplyst, hvornår Højesterets dom forventes at kunne foreligge.

Af den indankede dom fremgår det, at Østre Landsret i sin afgørelse bl.a. har lagt til grund, at bestyrelsen for Gisselfeld Kloster har kompetence til at træffe bestemmelse om at afsætte overdirektøren, herunder træffe beslutning om suspension.

Fundatsen for Gisselfeld Kloster tager næppe udtrykkeligt stilling til en situation som den foreliggende, hvor overdirektøren af bestyrelsen er afsat og suspenderet og således ikke fungerer i stillingen.

Civilretsdirektoratet lægger til grund, at bestyrelsens beslutning om at udpege en midlertidigt fungerende overdirektør, som også kan indstille suppleanter til bestyrelsen, bl.a. er truffet på baggrund af, at slægten Danneskiold-Samsøe på nuværende tidspunkt er uden indflydelse på klosterets drift og udvikling, og at slægten – i modsætning til, hvad der er forudsat i fundatsen for Gisselfeld Kloster – i yderligere nogle år ville være uden en sådan indflydelse, hvis bestyrelsen ikke havde truffet en sådan beslutning.

Direktoratet lægger endvidere til grund, at bestyrelsen i forbindelse med udpegningen af den midlertidigt fungerende overdirektør har valgt at følge fremgangsmåden i tillægsfundatsens afsnit II, punkt C, ad 8, litra b, pkt. 2.

På denne baggrund finder Civilretsdirektoratet **ikke**, at valgene af en midlertidig overdirektør og ny bestyrelse er ulovligt og dermed ugyldige.”

Højesteret afviste ved dom af 15. januar 2004 anken af Østre Landsrets dom af 3. marts 2000.

Det fremgår af retsbog af 27. januar 2004 fra Højesteret anke- og kæreudvalg vedrørende anken af Østre Landsrets dom af 8. januar 2002, at ankeudvalget tillod Erik greve Danneskiold-Samsøe under ankesagen at fremsætte et anbringende om, at Gisselfeld Kloster havde og har krav på at modtage dispensation.

Under forberedelsen for Højesteret nedlagde Erik greve Danneskiold-Samsøe ved proceskrift VI af 14. december 2006 bl.a. følgende påstande:

”

...

De indstævnte tilpligtes at anerkende følgende:

1. Principale påstande

1.1

Retten til at udøve den øverste ledelse af Gisselfeld Kloster indehaves af Overdirektøren.

1.2.

Principal:

Oprettelse af anden bestyrelse på Gisselfeld Kloster end Overdirektøren er ulovlig,

og subsidært:

Den på Gisselfeld Kloster oprettede bestyrelse er underordnet Overdirektøren.

1.3

Lovligheden af rettighedsindgreb, der foretages af statsmagten overfor Overdirektøren, kan Overdirektøren indbringe til pådømmelse ved domstolene.

2. Subsidiære påstande

...

2.8

Lovligheden af rettighedsindgreb, der foretages af bestyrelsen, kan Overdirektøren indbringe til pådømmelse ved domstolene.”

Højesterets anke- og kæreudvalg besluttede ifølge retsbog af den 20. marts 2007, at de påstande, der var betegnet 1.1, 1.2, 1.3 og 2.8 i processkrift VI af 14. december 2006, og som måtte betragtes som nye påstande, ikke blev tilladt fremsat.

Ved brev af 24. august 2007 til Højesteret hævdede Erik greve Danneskiold-Samsøe anken, der var berammet til hovedforhandling i Højesteret i dagene 10.-12. september 2007.

Efter at anken var hævet, genoptog voldgiftsretten sagsbehandlingen, og ved voldgiftskendelse af 16. februar 2009 godkendte voldgiftsretten den beslutning, som bestyrelsen for Gisselfeld Kloster den 17. juli 1998 traf, hvorefter Erik greve Danneskiold-Samsøe afsættes som overdirektør for Gisselfeld Kloster.

Af stævning i nærværende sag fremgår følgende hovedanbringender til støtte for de principale påstande:

- ”at (1) den i påstand 1 nævnte beskrevne rettighed er ejendomsrettighed, der er omfattet af beskyttelsen i Grundlovens § 73,
- at (2) afståelse af samtlige eller dele af disse rettigheder følgelig kun kan ske ved ekspropriation,
- at (3) der ikke foreligger nogen ekspropriationsbeslutning, endsige ekspropriationserstatning m.v.,
- at (4) der hverken i Grundloven eller ved lov foreligger hjemmel til ekspropriation,
- at (5) der følgelig ikke foreligger gyldig ekspropriation,
- at (6) de i påstanden beskrevne rettigheder er ejendomsrettigheder, der endvidere er omfattet af beskyttelsen i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 14 og af artikel 1, stk. 1 i Til-lægsprotokol af 20.marts 1952 (protokol nr. 1),

- at (7) afslaget af 4. februar 1987 er ugyldigt, idet det er stridende mod såvel grundlovens § 73 som den grundlovskonforme fortolkning, som erhvervsfondslovens dispensationsbestemmelse skal underkastes og
- at (8) afslaget er udtryk for forkert regelanvendelse og for magtfordrejning.”

Ved Næstved Rets dom af 8. april 2009 blev Christian greve Danneskiold-Samsøe sat under værgemål, således at værgemålet begrænses til i enhver henseende at varetage hans interesser i forbindelse med den for Østre Landsret verserende retssag vedrørende Gisselfeld Kloster.

Advokat Christian Harlang har forklaret bl.a., at han i juni 2007 modtog en telefonisk henvendelse fra Christian greve Danneskiold-Samsøe, der tilkendegav, at han gerne ville føre sagen sammen med sin bror. Han holdt møde med Christian greve Danneskiold-Samsøe den 8. juli 2007. På mødet gav Christian greve Danneskiold-Samsøe udtryk for, at han ville støtte sin bror, idet han fandt, at der var tale om konspiration fra familien Lassens side først mod deres far og nu mod hans bror.

Han sendte såvel udkastet som den endelige stævning til Christian greve Danneskiold-Samsøe i begyndelsen af august 2007. Han har talt i telefon med Christian greve Danneskiold-Samsøe omkring fem gange og haft almindelig korrespondance med ham. Han var bekendt med, at Christian greve Danneskiold-Samsøe boede på institution, men der var ingen grund til at antage, at han ikke havde fuld proceshabilitet. Han ved ikke, om der siden er sket ændringer i Christian greve Danneskiold-Samsøes åndelige tilstand.

Procedure

Sagsøgeren har overordnet til støtte for sin påstand om sagens fremme til realitetsbehandling gjort gældende, at spørgsmålet om retskraft skal pådømmes under sagens realitet og derfor ikke kan medføre afvisning. I øvrigt skal der for at statuere retskraft være fuldstændig identitet mellem de nedlagte påstande og den tidligere retlige prøvelse.

Sagsøgeren har væsentlig retslig interesse i at få sine påstande realitetsbehandlet. Sagen vedrører sagsøgerens private rettigheder af særegen karakter. Der er tale om rettigheder, der nedarves i familien, og som den til enhver tid værende overdirektør er forpligtet til at forsvare. Det vil være en krænkelse af sagsøgerens rettigheder i henhold til den Europæi-

ske Menneskerettighedskonvention, hvis sagsøgeren afskæres fra at få sine påstande realitetsbedømt.

Påstand 1 om, at ledelsen af Gisselfeld Kloster tilkommer overdirektøren, er en ny påstand, som domstolene ikke tidligere har taget stilling til, hvilket fremgår af, at Højesteret afviste, at påstanden kunne nedlægges under anken. Heraf følger modsætningsvis, at påstanden kan påkendes under denne sag.

Påstand 2 om dispensationsadgang har heller ikke tidligere været til retlig prøvelse, idet Østre Landsrets dom af 8. januar 2002 kun tager stilling til tillægsfundatsen, og ikke om Gisselfeld Kloster var berettiget til en dispensation fra fondslovens krav om, at fonde skal have en bestyrelse. Sagsøgeren har under den tidligere retssag anført som anbringende, at Gisselfeld Kloster havde en ret til at få dispensation fra kravet om en bestyrelse, men dette afskærer ikke sagsøgeren fra en retlig prøvelse i forbindelse med, at der nedlægges en egentlig selvstændig påstand herom. Det gøres videre gældende, at tidligere fremsatte anbringender ikke medfører retskraft, og at de til støtte for påstandene fremsatte nye anbringender om magtfordrejning og menneskerettigheder i sig selv medfører, at påstandene kan tages under retlig prøvelse.

Baggrunden for synspunktet om magtfordrejning er familien Lassens undergravende virksomhed. Familien Larsen fik etableret et familieråd, der øvede særlig indflydelse på fondsmyndighedens afgørelse. Sagsøgeren er i besiddelse af materiale, der belyser forholdet. Sagsøgeren har en særlig interesse i nu at få prøvet, om Industriministeriets afslag hviler på magtfordrejning.

Vedrørende påstand 3 gøres det gældende, at tillægsfundatsens bestemmelse om voldgift ikke regulerer alle forhold, og at sagsøgeren har krav på en retlig prøvelse af, om han kunne afskediges. Endvidere er det ved Østre Landsrets dom af 3. marts 2000 fastslået, at overdirektørens særlige stilling og andre forhold gør, at 6 måneders fristen i fondsloven ikke er relevant i forhold til overdirektøren.

Til støtte for de subsidiære påstande gøres det gældende, at sagsøgeren har retlig interesse i at få prøvet påstandene, idet han som overdirektør, der er en privat rettighed, som udspringer af Christian Gyldenløves testamente, skal sikre, at fundatsen bliver overholdt. Sagsøgerens særlige rettigheder efter fundatsens punkt 7 er godkendt af fondsmyndigheden, og

som følge heraf er det en rettighed, som domstolene skal beskytte. Da denne sag blev anlagt, var sagsøgeren overdirektør, og han har en retlig interesse i, at sagen pådømmes, idet den afgående bestyrelse ikke spurgte ham, hvem han ville foreslå til bestyrelsen, således som fundatsen foreskriver. Den nuværende bestyrelse er således ikke lovligt udpeget og har derfor ikke haft retlig handleevne, jf. voldgiftslovens § 37, til at gennemføre voldgifts-sagen. Mens sagen har verseret for voldgiftsretten, har den nuværende bestyrelse behandlet sagsøgeren som rettighedshaver og bl.a. pålagt ham at foretage rundvisninger på Gissel-feld. Dette bestyrker hans retlige interesse i at kunne få påstandene pådømt ved domstole-ne.

Vedrørende den subsidiære påstand 3 må det tages i betragtning, at fundatsen intet indeholder vedrørende en ”midlertidig overdirektør”.

Advokat Christian Harlang har vedrørende spørgsmålet om sagsomkostninger gjort gældende, at han ikke har handlet pligtstridigt, jf. retsplejelovens § 319. Han har haft en sædvanlig klientrelation til Christian greve Danneskiold-Samsøe, der har udvist almindelig viden om og interesse for sagen. Christian greve Danneskiold-Samsøe har ret til at hæve sagen uden en begrundelse.

De sagsøgte har i fællesskab til støtte for afvisningspåstandene overordnet gjort gældende, dels at sagsøgeren ikke har den fornødne retlige interesse i sagen, dels er bundet af de tidligere dommes retskraft.

Østre Landsret tog ved dommene af 3. marts 2000 og 8. januar 2002 stilling til de spørgsmål, som nu er omfattet af sagsøgerens påstand 1 og 2, og der foreligger således en retskraftig afgørelse heraf. Retskraft medfører, at en retssag om et tidligere afgjort forhold skal afvises. Dette gælder uanset, at sagen ikke på alle punkter er identisk med den tidligere sag, og selv om kravet støttes på nye anbringender, der kunne og burde være gjort gældende under den tidligere sag.

Vedrørende påstand 1 gøres det gældende, at påstanden uanset ordlyden ikke adskiller sig indholdsmæssigt fra de tidligere nedlagte påstande 1.1. og 1.2. Der er identitet mellem disse påstande og påstand 1 i denne sag, og sagsøgeren har anført samme anbringender og varslet samme bevisførelse som under de tidligere sager. Anbringenderne i stævningen svarer til sagsøgerens anbringender 1, 2, 4, 5 og 6, der er gengivet i dommen af 8. januar

2002, s. 73. Det gøres gældende, at Højesterets afvisning af at tillade en til påstand 1 svarende påstand fremsat under anken, ikke præjudicerer spørgsmålet om retskraft.

I relation til påstand 2 gav Højesteret sagsøgeren tilladelse til at fremsætte et nyt anbringende om, at " Gisselfeld Kloster havde og har krav på at modtage dispensation, jf. lovens forarbejder, dens retstekniske problem og grundlovens § 73." Anbringendet ville have været undergivet en retlig prøvelse, såfremt ankesagen var blevet gennemført, men sagsøgeren hævede ankesagen, hvorfor der ved Østre Landsrets domme er foretaget en endelig retlig prøvelse. Det gøres gældende, at der ikke ved at ændre et anbringende til en påstand kan ses bort fra retskraften af en tidligere dom, der har taget stilling til den eller de påstande, som anbringendet tidligere er fremført til støtte for.

Sagsøgerens synspunkter om magtfordrejning og krænkelse af sagsøgerens menneskeretligheder er også fremført under det tidligere søgsmål.

For så vidt angår påstand 3 skal der ske afvisning, da der ikke er en retlig tvist. De sagsøgte har ikke på noget tidspunkt anfægtet sagsøgerens ret til at få statsmagtens afgørelser prøvet ved domstolene.

De sagsøgte har vedrørende de subsidære påstande 1-3 gjort gældende, at sagsøgeren ikke har retlig interesse i pådømmelse heraf. Efter Østre Landsrets dom af 8. januar 2002 har bestyrelsen i henhold til tillægsgfundatsen kompetence til at afskedige overdirektøren. Bestyrelsen afsatte sagsøgeren som overdirektør den 17. juli 1998, hvilket blev godkendt ved voldgiftskendelsen af 16. februar 2009. Det gøres gældende, at sagsøgeren mistede sine beføjelser som overdirektør ved afsættelsen den 17. juli 1998, herunder adgangen til at foreslå nye bestyrelsesmedlemmer. Voldgiftsafgørelsen er en prøvelse af, om betingelserne for afsættelsen var opfyldt. Tillægsgfundatsen giver ikke grundlag for at antage, at afsættelsen først har virkning fra voldgiftsrettens afgørelse. Sagsøgeren har den 17. juli 1998 og i hvert fald senest ved voldgiftskendelsen af 16. februar 2009 mistet sin retlige interesse i relation til denne sag.

Det bestrides, at voldgiftslovens § 37, stk. 2, giver grundlag for at antage, at sagsøgte 2-7 som klagere i voldgiftssagen ikke har retlig handleevne. Voldgiftslovens § 37, stk. 2, omhandler parternes proceshabilitet ved voldgiftsaftalens indgåelse, og ikke om bestyrelsen er lovligt valgt.

Sagsøgte 2-7 har særligt vedrørende de subsidiære påstande 2 og 3 gjort gældende, at 6 måneders fristen for at anlægge sag, jf. erhvervsfondslovens § 62, stk. 1, er overskredet. Sagsøgeren var allerede den 1. februar 2002 bekendt med, at den nye bestyrelse var tiltrådt, og at der var udpeget en midlertidig overdirektør. Uagtet en kontinuerlig skriftveksling i de følgende år blev denne sag først anlagt i august 2007. Herefter, og da der ikke foreligger forhold, der kan give grundlag for at bortse fra søgsmålsfristen, må påstandene afvises.

Vedrørende sagsomkostninger gøres det gældende, at advokat Christian Harlang har handlet pligtstridigt ved at medinddrage Christian greve Danneskiold-Samsøe som sagsøger. Christian greve Danneskiold-Samsøe har ikke en selvstændig interesse i sagen og har ikke været i stand til at overskue konsekvenserne af at indtræde.

Landsrettens begrundelse og resultat:

Ad principal påstand 1.

Ved Østre Landsrets dom af 8. januar 2002 blev Civilretsdirektoratet frifundet for sagsøgerens påstand 1.1, hvorefter Civilretsdirektoratet skulle anerkende, at bestemmelserne i Convention af 26. juni og 16. juli 1725 samt Gyldenløves Testamente af 19. september 1701 og 18. september 1702 er gyldige i deres helhed og har forrang for tillægsfundats af 14. maj 1993. Af Conventionen fremgår bl.a., at der tilkommer overdirektøren ”fuldkommen Magt og Myndighed at beskikke og forordne alle Ting ved Closterets samt Fundatzens Indrettelse ... og saa fremdeeles, at beskikke og forordne, hvilke Officia han allesammen skal have Magt, naar han det behager, og for got befinder, at bortgive, og Bestallinger derpaa alleene at udstræde, uden nogen Indsigelse eller Forfang i alle tænkelige Maader...”. Dommen blev anket til Højesteret, men anken blev hævet.

Sagsøgeren har ved sin formulering af påstand 1 på ny anfægtet gyldigheden af tillægsfundatsen og har til støtte for påstanden anført samme anbringender som ved påstand 1.1 i dom af 8. januar 2002. Under disse omstændigheder findes der ved landsrettens dom af 8. januar 2002 at være truffet en retskraftig afgørelse om, hvem retten til at udøve den øverste ledelse af Gisselfeld Kloster tilkommer.

Herefter tages de sagsøgte afvisningspåstand til følge.

Ad principal påstand 2.

Det fremgår af Østre Landsrets dom af 3. marts 2000, der blev afvist i anken, og som derfor er endelig, at hensigten med tillægsgfundatsen var at efterkomme Justitsministeriets krav om, at Gisselfeld Kloster skulle opfylde bestemmelserne i lov om erhvervsdrivende fonde, hvorefter der bl.a. skal være en bestyrelse som øverste ansvarlig ledelse. Tillægsgfundatsen blev udarbejdet, mens sagsøgeren var enebestemmende over Gisselfeld Kloster.

Ved Østre Landsrets dom af 8. januar 2002 blev der taget stilling til, at erhvervsfondslovens regulering, som den kom til udtryk i tillægsgfundatserne fra 1993 og 1997, ikke over for sagsøgeren har karakter af et ekspropriativt indgreb i en formueret eller ejendomsret, der er omfattet af grundlovens § 73.

Sagsøgeren har ved formuleringen af påstand 2 søgt at få en ny retlig prøvelse af påstandene 1.1. og 1.2., der er endeligt afgjort ved landsrettens domme af henholdsvis 3. marts 2000 og 8. januar 2003.

Under disse omstændigheder findes der at foreligge en retskraftig afgørelse om, at Gisselfeld Kloster skal have en bestyrelse, og der er derfor ikke grundlag for at tage stilling til, om Industriministeriets dispensationsafslag af 30. januar 1987 er ugyldigt.

På denne baggrund tages de sagsøgtes afvisningspåstand til følge.

Ad principal påstand 3.

Det følger af grundlovens § 63, stk. 1, 1. punktum, at domstolene er berettigede til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Der er ikke en konflikt mellem sagens parter om spørgsmålet.

Landsretten finder derfor, at sagsøgeren ikke har en konkret interesse i at få spørgsmålet om, at "lovligheden af rettighedsindgreb, der foretages af statsmagten overfor overdirektøren kan overdirektøren indbringe til pådømmelse ved domstolene", prøvet af domstolene.

Herefter tages de sagsøgtes afvisningspåstand til følge.

Ad subsidiær påstand 1-3.

Ved voldgiftskendelse af 16. februar 2009 godkendte voldgiftsretten, at bestyrelsen for Gisselfeld Kloster den 17. juli 1998 afsatte sagsøgeren som overdirektør for Gisselfeld Kloster.

Landsretten finder, at sagsøgeren i hvert fald efter den 16. februar 2009 ikke længere har fornøden retlig interesse i en prøvelse af, om Civilstyrelsens afgørelse af 13. juni 2002 er ugyldig, om bestyrelsesmedlemmerne er lovligt valgt, og om Christian Danneskiold Lassen er lovligt udpeget "midlertidig overdirektør".

På denne baggrund tages de sagsøgte afvisningspåstand til følge.

Efter advokat Christian Harlangs forklaring om klientrelationen til Christian greve Danneskiold-Samsøe finder landsretten ikke at kunne udelukke, at Christian greve Danneskiold-Samsøe overordnet forstod betydningen af sagen. Som følge heraf findes det betænkeligt at anse det for godtgjort, at advokat Harlang har handlet pligtstridigt. Advokat Harlangs frifindelsespåstand tages derfor til følge.

I sagsomkostninger skal sagsøgerne, Erik greve Danneskiold-Samsøe og Christian greve Danneskiold-Samsøe, solidarisk betale 75.000 kr. til sagsøgte 1, Civilstyrelsen, og 15.000 kr. til hver af de sagsøgte 2-7, advokat Anker Laden-Andersen, advokat Henrik Wedell-Wedellsborg, godsejer Knud Hjort Rasmussen, direktør Teddy Jacobsen, direktør John Christian Aasted og godsejer Christian Danneskiold Lassen. Erik greve Danneskiold-Samsøe skal betale yderligere sagsomkostninger med 25.000 kr. til sagsøgte 1 og 5.000 kr. i sagsomkostninger til hver af de sagsøgte 2-7.

Sagsomkostningerne er fastsat ud fra sagens karakter og omfang, herunder at delhovedforhandlingen har strakt sig over to dage, og udgør et passende beløb til erstatning af udgifter til advokatbistand.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Denne sag, som Erik greve Danneskiold-Samsøe, har anlagt mod Civilstyrelsen, advokat Anker Laden-Andersen, advokat Henrik Wedell-Wedellsborg, godsejer Knud Hjorth Ras-

mussen, direktør Teddy Jacobsen, direktør John Christian Aasted og godsejer Christian Danneskiold Lassen, afvises.

I sagsomkostninger skal sagsøgerne, Erik greve Danneskiold-Samsøe og Christian greve Danneskiold-Samsøe, solidarisk betale 75.000 kr. til sagsøgte 1, Civilstyrelsen, og 15.000 kr. til hver af de sagsøgte 2-7, advokat Anker Laden-Andersen, advokat Henrik Wedell-Wedellsborg, godsejer Knud Hjort Rasmussen, direktør Teddy Jacobsen, direktør John Christian Aasted og godsejer Christian Danneskiold Lassen. Erik greve Danneskiold-Samsøe skal betale yderligere sagsomkostninger med 25.000 kr. til sagsøgte 1 og 5.000 kr. i sagsomkostninger til hver af de sagsøgte 2-7.

Advokat Christian Harlang frifindes for påstanden om at skulle betale sagsomkostninger.

Sagsomkostningerne skal betales inden 14 dage og forrentes efter rentelovens § 8 a.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsrets kontor, den 26/6 2009

P.j.v.

Finn V. Mouritsen
kontorfuldmægtig

